

U g e s k r i f t

for

Norske Landmænd,

udgivet af J. Schrøder.

N° 14.

Lørdagen den 7de April 1860.

4de Marg.

Indhold.

Indberetning til det kgl. Departement for det Indre om Romsdals Amts Landbrugs-skole paa Røkkum i Aaret 1859. — Indberetning til det kgl. Departement for det Indre om Søndre Bergenshus Amts Landbrugs-skole paa Bunkås for Aaret 1859. — Den engelske Jordbrugers (Farmers) Tjenestefot paa et Jordbrug af 2000 Maals Størrelse. — Inden- og udenlandske Efterretninger.

Indberetning til det kgl. Departement for det Indre om Romsdals Amts Landbrugs-skole paa Røkkum i 1859.

(Uddrag.)

Efter Juleferierne begyndte Undervisningen i Midten af Januar Maaned med det fulde Antal, 12 Frielever og 4 betalende Elever. Undervisningstimerne for Frieleverne vare fra Kl. 8^{1/2} til 11 Formiddag. Om Eftermiddagen deltog de et Par Timer i de forefaldende Gaardsarbejder, og i den øvrige Del af Dagen vare de beskæftigede med Gjenstande, henhørende til den theoretiske Undervisning. Den i den første Halvdel af Vinteren drevne Undervisning i Agerdyrkningschemi og Jordbrugslære, tilligemed Dvølfserne i skriftlige Udarbejdelser, Regning og Ketskrivning med Analyse, fortsattes, ligesom Undervisningen i Husdyravl for den ældre Klasse Elever i Eftermiddagstimerne blev paabegyndt. I disse Fag, hvortil senere kom Tegning, fortsattes Undervisningen indtil Udgangen af April Maaned.

I Midten af April afholdtes ved Skolen offentlig Dimissions-Examen, ved hvilken 2 Frielever og to betalende Elever bleve dimitterede.

I Mai Maaned vare Eleverne ubelukkende beskæftigede med Arbejde paa Marken, fornemmelig med Udførelsen af Vaaraanarbejdet, idet Jordens Bearbejdelse med Agerbrugsredskaberne, og for en Del Gjødselens Udførsel og Spredning blev forrettet ved dem. — I denne Tid udførte Eleverne derhos Træplantning, hvilken blev foretaget paa den Del af Haveanlægget, der var bestemt for Frugttrær og Bærbuske, hvorhos 2 Rader Rogntrær af Eleverne bleve plantede langs Havens nordøstlige Side, der mest er udsat for kold Vind.

I Juni Maaned blev Halvdelen af Elevernes Tid anvendt til praktiske Arbejder, og Halv-

delen til theoretisk Undervisning i Dyrproduktionslære, Regning, Tegning, Landmaaling og Nivel-lering, i hvilke sidste to Fag tillige praktiske Dvølfser paa Marken bleve anstillede. Eleverne bleve derunder delte i to Partier, der omstiftede for hver Dag, saaledes at et Parti stadigen var optaget af theoretisk Undervisning, det andet af Arbejde. Elevernes Beskæftigelser paa Marken bestode i denne Tid fornemmelig i Braklandets og Rodfrugtmarkerne Bearbejdning og Rensning, Sten-førsel til samt Gjenlæsning af Grofter, der bleve optagne af leiede Arbejdere paa Akford.

I Juli Maaned blev den theoretiske Undervisning indstillet, og Elevernes væsentligste Arbejder vare i denne Tid Slaat og Højsergning samt Bearbejdning af Brak og Rodfrugtmarkerne.

I August og September vare Eleverne stiftetvis beskæftigede med Gaardsarbejde og med den theoretiske Undervisning. I disse Maaned og i den første Halvdel af Oktober bestod Arbejdet — foruden enkelte af de ovenfor nævnte Systemer — hovedsagelig i Kornets Skur og Bjærgning, Poteternes Dptagning, Gjenlæsning af Grofter og disses Fyldning med Jord, Pløining af Nyland og gammel Ager samt Opførelse af Gærde om Ruglandet.

Den 12te Oktober afholdtes atter offentlig Dimissions-Examen ved Landbrugs-skolen, idet 3 Elever, der havde gennemgaaet et toaarigt Kursus ved Skolen, erklæredes modne til Udrædelse.

I de øvrige Tid af Aaret blev Elevernes Tid hovedsagelig anvendt til den theoretiske Undervisning, idet kun to Timer daglig bleve benyttede til Udførelsen af forefaldende Gaardsarbejder.

Dyrkningen af Jorderne er foregaaet med den i min foregaaende Indberetning omtalte Frugtfolge for Die, idet Brakmarken, hvis Størrelse er afsættet efter denne Frugtfolge, er besaaet med Rug og Græsfrø, ligesom Turnips og Grønvisker ere indførte for tilligemed Poteterne at verle med Kornafgrøderne, dog er den omtalte Frugtfolge med den dertil svarende Markinddeling endnu ikke i sin Helhed gennemført, og Dvergangen dertil vil endnu medtage et Par Aar, fordi en større Nylandsstrækning, som skal medtages i Frugtfolgen, tiltrænger en saa lang forberedende Dyrkning.

Dette Nyland er nu optaget; de fornødne Grofter bleve i For sommeren af leiede Arbejdere gravede 2 Alen dybe, og gjensatte med Sten af Skolens Elever, som derefter udførte Markens Op-

pløining i Løbet af Sommeren og Høsten. Jorden bestaar for den største Del af mer og mindre fuldkomment forraadnede Planterødder, og gaar paa de Steder, hvor Bændilløbet har været stærkere og Højningen mindre, over til Myr; paa enkelte mindre Dele af Marken udgjør Sand Hovedmassen. — Pløiningen skede med en stor og stærk Boldploeg, trukket af 3 Heste, til en Dybde af 10—12 Tommer, hvorefter Juren blev renset for Sten, og i den Hensigt grævet nogle Tommer dybere paa de Steder, hvor Ploegen ei kunde trænge ned til den nævnte Dybde. Ved denne dybe Pløining fik man paa de fleste Steder den vegetabiliske Masse bedækket med et lidet Lag af Undergrundsjorden, som ved de følgende Bearbejdnings vil blive indblandet i den. — Efterat Pløiningen var tilendebragt, blev al den opbrudte Sten ved Afkordarbejde sammenlagt i Høbe, hvilke i denne Vinter fjøres bort af Marken. — I Sammenhæng med denne Strækning ligger en anden mindre, der et Aar tidligere ved Affordarbejdere blev afgrøstet og opbrudt med Haffe, da Pløining her var umulig paa Grund af Markens Bestaafenhed, fornemmelig dens Dverfsyldning med Sten. Begge Strækninger, tilsammen udgjørende et Areal af omtrent 20 Maal, ville saaledes til Foraaret blive besaaede for første Gang.

I Løbet af dette og det foregaaende Aar er derhos bleven tilendebragt Dyrkning af en i Vest for Havneanlægget beliggende, 5 Maal stor Strækning, bestaaende dels af Myr, dels af fast, stovgrøet Mark. Udfikket for Pløining paa Grund af Trær, Stubber, Rødder og Stene blev denne Mark opbrudt med Haffen ved Affordarbejdere, der ogsaa gravede alle fornødne Grøfter, saa at Landbrugsskolens Elever her blot deltog i Grøfternes Rukning og Markens Behandling efter den første Brydning.

For at kunne gjøre en nyttig Anvendelse af den Jordmasse, der til Sommeren bliver at bortføre for at skaffe fornøden Plads til Gjødsel- og Myrblanding under det ny opførte Sommerfjøs, er ogsaa ved Affordarbejdere Dyrkning paabegyndt af en 5 Maal stor Strækning, hovedsagelig bestaaende af Myr, som til sin Forbedring trænger at paaføres den omtalte Jord, og beliggende tæt nedenfor den opførte Sommerfjøsbygning paa den sydlige Side af den Dal, hvori Haven er anlagt. Paa Grund af sin Bestaafenhed, der hindrer Pløining, maa denne Mark opbrydes med Haffen.

Endelig er med et andet Parti Arbejdere Afford afluttet om Brydning med Haffer af et Par stenbundne Markstykker, der dels ligge imellem, og saaledes adskille, dels grændse til de gamle Agre, og tilsammen udgjøre et Areal af omtrent 9 Maal, hvis Opbrydning er paabegyndt og skal være færdig tidstnok til, at Marken kan besaaes næste Foraar.

I Løbet af de 2 Aar, Landbrugsskolen har været her, er altsaa Opdyrkningen bleven fuldført paa omtrent 25 Maal tidtids meget besværligt Nyland, medens 14 Maal, der ere under Arbejde, ville blive færdiggjorte, saasnart Aarstiden tillader Udførelsen af saadant Arbejde. — Jeg har om-

handlet denne Nylandsdyrkning med saa megen Udførlighed, fordi jeg tillægger den stor Betydning for Elevernes Uddannelse.

Af Havneanlægget, der forrige Høst blev dobbeltploiet i henved $\frac{1}{2}$ Alens Dybde, og i sidste Foraar forsynet med en forsvarlig Stenmur paa de 3 og Stakit paa den 4de Side, er, som ovenfor omtalt den ene Del bleven beplantet med Frugttrær og Bærbuske; den anden Del deraf, som er bestemt til Kjøkkenhave, og hvorpaa i forrige Vinter blev fjørt en stor Mængde fed Madjord fra Gaardsrummet, er i Løbet af Sommeren bleven underkastet en meget fuldstændig Bearbejdning, idet Marken gjentagne Gange er bleven ploiet i forskellige Dybde og Retning, og mellem Pløiningerne bearbejdet med Brakharv, Kulleharv og Skariffaktor, hvorefter Marken blev stærkt gjødet med Kompost, der nedploiedes grundt. Den skal til Foraaret tages i Brug som Kjøkkenhave.

I Aaret 1859 blev udsaaet:

8 Tdr. 7 Skppr. Havre,

1 — 6 — Byg,

1 — — — Vinterrug,

— — 1 — Vaarrug,

1 — 7 — Viffelhavre til Gronføder.

Tils. 13 Tdr. 5 Skppr. Kornsjød samt 10 Tdr. Poteter, Turnips paa $1\frac{1}{2}$ Maal og Græsfrø paa omtrent 14 Maal.

Da Kornet endnu ikke er afstærket, saa kan Avlingen deraf heller ikke opgives. Rodfrugterne derimod bleve maalte ved Indkjørselen og udgjorde 124 Tønder Poteter ($11\frac{1}{2}$ Fold), der vare avlede paa $7\frac{1}{2}$ Maal, som altsaa gave $16\frac{1}{2}$ Td. pr. Maal, medens $1\frac{1}{2}$ Maal Turnips gav 131 Tdr. eller $87\frac{1}{2}$ Td. pr. Maal.

Poteterne lede, ligesom i de foregaaende Aar, noget af den herkende Sygdom. For at erfare, hvorvidt denne kunde forebygges ved Ombytning af Sædefrø, havde man i Foraaret erholdt nogle Tønder Sædepoteter af udmærket Bestaafenhed fra et Sted i Nordland, hvor Potetesygen aldrig har været. Disse spirede hurtigere, vorte kraftigere op, kom tidligere i Blomstring, ansatte tidligere Knolde og gave et større og bedre Udbytte, end de her hjemmeavlede, men de viste ogsaa Spor af Sygdommen, hvoraf de dog vare angrebne i en langt ringere Grad end hine. Forøvrigt viste det sig ved denne Afgrøde, at Markens Fugtighed havde havt den væsentligste Indflydelse paa Sygdommens Udvikling, idet saavel Blade og Frugter som Knolde bleve tidligt og stærkest angrebne paa de Dele af Marken, hvor Regnvandet blev staaende forlænge i Jorden, medens kun saa vare angrebne paa de tørrere Steder.

Turnipsavlingen lykkedes, som Opgaven over Avlingen godtgjor, ganske udmærket. Den anvendte Sort var white globe Turnip, og Rødderne af dem vare i den Grad svære, at de fremviste Revner, fremkomne ved den usædvanlige Størrelse, og enkelte Rødder veiede lige indtil 1 B.F. 7 $\frac{1}{2}$ uden Blade.

Fra Nordland havde man ogsaa erholdt 1 Skjæppe Vaarrug, 1 Skjæppe Byg og 1 Skjæppe

Havre til Sæd, for at erfare, hvilken Indflydelse deres forrige Borested vilde have paa deres Udvikling. Paa Grund af forsinket Fremkomst kunde disse Sædearter ikke udsees før den 24de Mai, men det viste sig, ligesom ved Poteterne, at de havde Gøne til at være langt hurtigere, end det her paa Stedet avlede Korn af samme Arter. Det nordlandste Byg var nemlig modnet og blev skaaret, forend det øvrige Byg var færdigt, omendstjont dette var saaret 11 Dage tidligere, ligesom den nordlandste Havre og Baarrug kom til Modenhed omtrent paa samme Tid, som den 1 a 2 Uger tidligere saae Havre af Gaardens egen Avl. Med de nordlandste Kornsorters hurtigere Udvikling var dog en mindre Frødhed, en knappere Væxt, forbunden: Saavel Halmen som Axene og de enkelte Korn vare af en ringere Størrelse end de tilsvarende Dele hos de her hjemmehørende Kornarter. Med Baarrugen kunde man ingen Sammenligning i denne Henseende anstille, saasom ingen anden Baarrug her var udseet; men for Bygget og Havren kunde det omtalte Forhold med Sikkerhed iagttages.

I Aaret 1858 var Vinterrug bleven saaret dels som Kapsæd iblandt Havren — paa et Par Ager nemlig, som vare tilseede før min Ankomst hertil — dels efter ren Brak, og man havde altsaa i sidst forløbne Sommer Anledning til at sammenligne disse Dyrkningsmaaders Resultater, hvilke yderligere bekræfte den i min foregaaende Indberetning udtalte Formening om Forkasteligheden af den i Distriktet almindelige Dyrkning af Vinterrug som Kapsæd: Den Rug, som var saaret i Brakmarken, spirede om Baaren jævnt og kraftigt op, og blev ud paa Sommeren meget frødig, medens den Rug, der var saaret som Kapsæd, var saa svag, at den maatte pløies op om Baaren; kun en liden Del af Marken blev liggende, for at man kunde se, om den senere ud paa Sommeren formaade at tage sig op, men dette skede ikke, og den gav saaledes næsten intet Udbytte.

Sten 12te Juni 1858 har her en Gang om Ager været anstillet Provemøling, ligesom der over Kjørenes Aftastning er blevet fort Regnskab, hvilket for Aaret fra 12te Juni 1858 til 11te Juni 1859 viser et Udbytte af 19,897½ Pot Melk, som fordelt paa Kjørenes Gjennemsnitsantal, 16, giver et Udbytte af 1,243 Potter pr. Ko. I Aaret fra 1ste Januar til 31te December 1859 har Mellemængden udgjort 20,125 Potter, og Kjørenes Antal har i den største Del af Aaret været 15, hvilke altsaa i Gjennemsnit have mættet 1,341 Potter hver, medens den bedste Ko har givet et Udbytte af 1,926 ¼ Pot. Omendstjont Høets Bestaafenhed paa Grund af uheldigt Veir under Indhøstningen i dette Aar er slettere end i det foregaaende, saa er dog Melkeudbyttet i det sidste Halvaar omtrent 100 Potter større for hver Ko, end i den sidste Halvdel af forrige Aar, og Grunden til denne Forøgelse ligger formentlig især i to Omstændigheder: For det Første har man i denne Vinter havt til Opfødring 131 Tønder Turnips, hvilke forhen ei have været dyrkede her paa Gaarden; for det Andet har Kreaturenes Mægt og Mælk

denne Vinter været besørget med langt større Omhu og Kyndighed, idet Kreaturkullet har været forestaaet af en Schweizer, Schærer, under hvis Tilsyn og Veiledning Landbrugsskolens Elever stiftvis have deltaget i Udførelsen af de i Fjøsset forefaldende Arbejder, saasom Kreaturenes Fodring, Blanding, Pudsning og Melkning.

Schweizerens Fremgangsmaade ved Kreaturkullet har ogsaa været omfattet med Interesse af Omegnens Landbrugere, idet flere, saavel Mænd som Piger, have opholdt sig her i nogen Tid og deltaget i Fjøsstellet.

Hvad Elevernes Forhold angaar, er det mig en Fornøjelse at kunne erklære, at de, navnlig ved den theoretiske Undervisning, det hele Aar igjennem have anvendt en rosværdig Flid og Iver for at tilegne sig Kundskaber og Dygtighed, og at deres Bestræbelser have medført ret gode Fremskridt, hvilke dog have været meget ulige, eftersom deres Evner og Forkundskaber vare større eller mindre.

Verbodigt

M. T. Veng.

Indberetning til det kgl. Departement for det Indre om Søndre-Bergenhus-Amts Landbrugsskole paa Bunæs for Aaret 1859.

(Uddrag).

Af Skolens Elever udgik i Marts, efter tilendebragt Examen følgende 6 Amtslever:

Ole Gundersen Rørnæs fra Etne.

Rnud Nilsen Li fra Vos.

Torguls E. T. Jaakab fra Kinservig.

Simon Olsen Vyngholmen fra Finnaas.

Paul Christoffersen Villenes fra Stordoen.

Gunder Gundersen Dalen fra Fjeldberg.

Samt følgende Privatelever:

Peder Griffen Mundem fra Strandebarm.

Harald C. G. Konow fra Fane.

Hans Marius Tvedt fra Bergen.

Carl S. B. Mohn fra Bergen.

Maaget der i de senere Aar har været stærk Søgning efter at faa Elever herfra i Tjeneste, har der iaar kun været søgt 1 Elev, hvortil Grundten især bør søges i saadanne økonomiske Forhold, som node til Indskrænkninger.

Lindaas Præstegjelds Kommunebestyrelse henvendte sig til mig med Anmodning om at skaffe den en tjenlig omreisende Præstegjeldsagronom fra Baaren 1860, hvortil jeg har antaget Mons Davidsen Hultvedt, som i Marts 1858 uderexamineredes herfra. Ligesom jeg haaber at have gjort et godt Valg for Lindaas, haaber jeg og at Lindaas vil finde sig vel tjent med at holde en Præstegjeldsagronom og derved vise andre Kommuner et folgeverdigt Exempel.

Undervisningen har været omtrent som i de foregaaende Aar og med de samme Resultater. Med de fleste Elevers Opførelse, Flid og Fremgang har jeg været tilfreds.

Istedetfor Dyr læge Knudsen underviste Dyr læge Schmit i Veterinairfaget.

Af Nyland er omtrent 1 Maal gjort færdigt og tilføjet med Vinterrug. Da her nu høves tilstrækkeligt Pløieland for Elevernes Dvæls, saa indskrænkes Nybrud til, hvad Eleverne for Dvælses Skyld kunne selv udføre med lidt Hjælp af øvede Folk. Da der desuden paa det meget før rydte Land nu kan med Nytte anvendes endog mere Gjødsel end Gaarden leverer, saa er der ingen Grund til at udvide Nybruddet videre end til Dvæls for Eleverne; derimod er det magtpaaliggende at bringe det opdyrkede Land i en særdeles bekvem og kraftig Tilstand.

Omtrent 200 Aen luffede Grøfter og omtrent 125 Aen aabne Grøfter ere anlagte.

Nylingen har i 1859 været omtrent:

Nyling reduceret til Centner Høværbi, efter Udsæd paa Areal.

	50 ³ / ₈ Tdr.	151,3	12 Tdr.	5 ³ / ₇ Td. P.
Havre	9 ³ / ₄ —	58,50	2 ¹ / ₁₀ —	2 ¹ / ₁₀ —
Rug	6 ³ / ₄ —	30,00	1 ³ / ₈ —	1 ³ / ₈ —
Byg	2 ⁵ / ₈ —	15,75	1/4 —	1/4 —
Himmelayabyg	3/4 —	5,25	1/16 —	1/5 —
Hvede	1/4 —	12,60	34 —	1/70 —
Hestebønner	195 —	210,60		4 —
Poteter	18 —	9,25		1 —
Kaalrabi m. m.	2500 Boger	900,00		
Hø og Haa	750 —	135,0		
Halm				

tilsammen 1528,08

Nylingen beregnet til Høværbi har for Aarene 1849 til 1859 været:

669,88 — 869,16 — 1018,66 — 1259,76 — 1196,42
1429,16 — 1610,08 — 1519,49 — 1777,17 — 1736,95 — 1528,08.

Af Nylingen iaar blev mindre end i flere foregaaende Aar kom for en stor Del af Veirliget men og for en stor Del af Uheld. Agrene vare iaar i en kraftigere Tilstand end i de fleste foregaaende Aar og gav tilbøds et godt Udbytte, f. Ex. Himmelayabygget, som gav næsten 2¹/₂ Gange saa værdifuld Afgrøde som Havren efter lige Areal. Men i April indtraf Kulde med Sne, og da blev mange Elever syge, nogle langvarigt og strengt syge, saa at der maatte vaages over dem; derved blev Baaraanen meget forsinket og Tilsaaningen meget sild, hvilket havde en meget skadelig Indflydelse, idet den meste Ager kom tynd. Da Regnen, efter langvarig Tørke, endelig kom, lagde Ageren paa sig, men derved gav den vel noget mere Halm men ikke mere Kjerne. Den sildige Udsæd bevirkede, at Rugen tilbøds ikke modnedes, førend den stærke Høstvæde kom, saa at meget gik tabt, da næsten halve Delen af den groede paa Staur og led af Bind og Væde. Den sildige Gjødsling, Pløining, Harvning og

En Mængde Sten er bortført fra flere store Stendynger, som ved Rydning har været samlet paa forskellige Steder, og er anvendt dels i luffede Grøfter, dels i Væde og er tilbøds henført paa saadanne Steder, hvor den ikke ligger til Hinder. Omtrent 500 Enhestekjærrelæs Komposter ere anlagte.

Omtrent 9 Maal Agerland tilfødes med Grøsfro men love ikke god Eng, antagelig paa Grund af den tørre Vaar og Sommer.

Omtrent 6 Maal Agerleier er ombrudt til Agerland.

Sædskiftet er det samme som angaves i forrige Beretning.

Saaning har antagelig bevirket saa stor Forringelse i Nylingen, saa denne iaar er mindre end Nylingen i de bedste tidligere Aar. Desuden virkede Tørken skadeligt her ligesom paa de fleste Steder heromkring, og den stærke Høstvæde bedævede omtrent 40 Tdr., eller Halvdelen af Poteterne i en Myrager, saa meget, at de maatte lades tilbage i Jorden som for bløde til at haandteres; de vare i en Oplosningsstilstand forskjellig fra den gjængse Potetesygdom. Rodfrugterne mislykkedes næsten ganstke. Der saedes af Kaalrabi og Rotabaga først saa meget, at der blev nok Planter til hele Feltdet. De kom godt op, og de, som bleve igjen paa Saaningsstedet levede næsten det hele ovenanførte Udbytte. Siden blev Tørken saa stor, at baade hvad der udplantedes og udsædes mislykkedes, uagtet der oftere blev vandet endog med Gjødselvand. Hestebønnerne lovede et meget rigt Udbytte, men meget af dem bedævedes af Høstvæden.

Kvægbesætningen bestod ved 1859 Aars Udgang af 15 Kjør, en Dre, 4 Stykker Ungfø, 3 Kalve og 1 Bilfaarsko, ialt 24 Stykker. Den bedste Ko gav nær 13 Potter Mælk daglig, da den gav mest.

	1854	1855	1856	1857	1858	1859	Potter Mælk af hver Ko.
gav følgende Antal Kjør	0	0	0	0	0	1	mellem 1500 og 1600
	0	0	0	0	3	1	1200 = 1300
	2	0	2	1	1	5	1100 = 1200
	5	3	2	1	5	0	1000 = 1100
	2	2	4	4	4	1	900 = 1000
	3	4	4	3	3	5	800 = 900
	0	4	5	4	0	3	700 = 800
	1	3	0	1	0	0	600 = 700
	2	3	1	3	2	0	500 = 600

Den hele Mælkemængde, som erholdtes af Skolens Besætning (Vilkaarstjorere ikke iberegne) udgjorde:

15208	Potter i 1854,	hvilket giver i Middeltal for hver Dag	41, ³
15724	— = 1855	— = —	43, ¹
17337	— = 1856	— = —	47, ⁵
15442	— = 1857	— = —	42, ³
18240	— = 1858	— = —	49, ⁹
16737	— = 1859	— = —	45, ⁹

Marsagen til at Mælkemængden er mindre taar end i det forrige Aar er især at tilskrive, at Kreaturerne baade gave lidet Mælk og lede ondt i Fjeldbeittet, som ligger høit og er saa overfyldt af Kvæg, at der er liden Fordel ved at bruge det. Kjørene gave derfor lidet paa Fjeldet og kom i en mislig Stand tilbage; desuden led Kjørene af Warmen i Hjemmebeittet, for de sendtes til Fjeldet, hvorved de mindede i Mælken. Desuden er den større Fodermængde, som ifjor erholdtes ei anvendt til at forøge Kvægbesætningen men derimod til Faar, hvoraf jeg holder en liden god Besætning, hvoraf jeg sendte nogle Stykker til Dyrskuet paa Dsøren i Oktober, og disse erholdt Præmie.

Da der vel nu er Udsigter til, at en Landbrugsstolegaard snart bliver kjøbt, skal jeg tillade mig at minde om, at det er saare maagtpaaliggende, at Beliggenheden bliver gunstig og Jordveien tilstrækkelig og hensigtsvarende.

Erhøvdigt
W. K. L. Kollfen.

Den engelske Jordbrugers (Farmers) Tjenerstok paa et Jordbrug af 2000 Maals Størrelse.

(Fortsættelse fra No. 13).

Samtlige i det Foregaaende nevnte Tjenere har aarlig Løn og udgjør Jordbrugets faste Tjenerstok. Arbejder, som til enkelte Aarstider fordrer flere Hender, udføres af Dagarbejdere, hvortil blandt Kvinder og Born, og bortsettes tillige meget Arbejde paa Akkord. Dagarbejdere kan altsaa kaldes Jordbrugets løse Tjenerstok. Først vil vi nu omhandle den første Tjenerstoks Aar og Afsløning.

Den faste Tjenerstoks Aar er forskjellig i Landets forskjellige Dele. Snart har den Kost i Huset, snart holder den sig selv Kost. Snart bestaar Lønnen i Levnetsmidler leverede in natura, snart bestaar den udelukkende i Penge, og endelig kan den bestaa baade i Naturalprestationer og i Penge.

I det sydlige Englands synes Pengelønnen at være Regelen, hvorimod i det nordlige England og det tilgrændsende Sydskotland Penge nesten ikke findes i Lønningssvillkaarene. I Mellem- og Nordskotland danner igjen Pengene Lønnen med nesten fuldkommen Udelukkelse af ethvert Slags Naturalprestation. Som Eksempler paa Afsløning kan nævnes: I Berwickshire i Skotland har Plogmanden om Aaret

14 Tønder Havre

4 Tønder Byg
1½ — Erter
17 — Poteter
18 Spd. i Penge
1 Kofodsel
Hus for sig og Familie
Frit tilkjørt det fornødne Brendekul.

I Northumberland (i England), som grændser til Berwickshire, bruges den samme Lønningssmaade med følgende mindre Forandringer:

8 Tønder Havre
5½ — Byg
2¾ — Erter
¾ — Hvede
¾ — Rug
10 — Poteter
18 Spd. i Penge
20 Pd. Uld
1 Kofodsel
Hus

Lidt Jord til Have
Kjørsel af Brendekul.

Ogsaa i de rige Landstaber „Lothians“ helt op til Edinburg lønnes Plogmanden omtrent paa samme Maade med Undtagelse af Hvede og Rug.

Som man ser indtager Havren en stor Plads i hele det nordlige Storbritannien, hvis fugtige og kolde Veirigt ikke er saa gunstigt for Dyrkningen af Hvede, selv ikke for Byg. Hvededyrkingen i det praktiske stoffe Agerbrug skriver sig ogsaa fra den nyere Tid, og Havreavlingen allene indtager den Dag idag større Plads end samtlige de andre Kornsorter tilsammen. Det er saaledes ganske naturligt, at Befolkningen har vant sig til at benytte som Hovednæring den Kornsort, som vokser lettest i Landet. Hertil kommer, at sagkyndige Folk anser Havren for et meget sundt Næringsmiddel. Man vilde saaledes tage meget Feil, om man fra Havren som Hovednæring sluttede, at Folket befandt sig i daarlige Aar. Ivertimod staar disse Strog af Landet sig godt. Flere Strog udmerke sig ved Industri, Agerdyrknings og Handelskrigdom, og ved at det materielle Velvære har trengt ned til samtlige Klasser i Landbobefolkningen. Havrespiser benyttes ogsaa hyppigt udenfor Landbostanden og endog hyppigt i Byerne baade i Skotland og Nordengland. Lægerne forskriver sine Patienter Havresuppe og anbefaler Havremelgrød som en af de sundeste Spiser for Smaa børn. Erindres maa det, at man i England og Skotland preparerer Havremelet ganske anderledes end hos os. Vi maler Kjerne og Skal sammen, og paatrvinger saaledes Legemet som Føde et Slags Melhaffelse, som aldrig bliver velsmagende. Britterne lader først Skallen afstrelle, førend Kernen males, og faar derved et

fint velsmagende Mel, som vi til Forskiel fra vort brunsorte Mel kan benevne Havregrynsmel.

En stor Del af Arbeidsfolket spiser Havregrød med Melk til flere Gange om Dagen, og det gav Engländerne Anledning til den mere originale end aandrige Forklaring, at ved Havre forstodes en Kornsort, som i Skotland tjente Folk i England Heste til Nering. Skotten lever i Grunden langt bedre end Sydengländeren med hans Hvedebrød, som denne som oftest maa fortere uden noget paa og tilmed i knappe Portioner, medens Skotten til sin Havreflage har et Stykke Flest eller Kjød og et Glas M.

Kofødselen foregaar saaledes, at Cieren udlaaner Koen og giver en bestemt Mengde Foder aarlig til Plogmanden. Eller, hvilket er det bedste: Tjeneren skaffer sig Koen for egne Penge og erholder af Husbonden det fornødne Foder, hvilket gjerne bestaar for Vinteren i nogle Turnips, fra henimod 4 til 6 Skippund Ho, og Halm efter Behov. Om Sommeren gaar Dyret paa Gaardens Lavnegange.

Fra et almindeligt Synspunkt betragtet er denne Afsonningsmaade med en Kofødsel serdeles at anbefale; thi den bidrager megtigt til at udvide Arbeidsomhed, Orden, Sparsommelighed og Fremsynthet i Arbeidsklassens Familier. Er Koen i Huset husbolberist, saa vil hun ved Koen bidrage meget til sin Families Velvære. Hun kan spare sammen ved at selge Melk og Fløde og ved Hjælp af Bornene bringer hun Koen til at give ligesaameget af sig som Mandens Fortjeneste beløber sig til. Endda bliver der Tid til at tjene Skillingen ved Dagarbejde paa Gaarden.

For at sikre sig for Tab, om Koen skulde blive syg og styrte, indskriver Arbeideren den i en af de talrige Ko-Afsurancer, som mod 1 Spd. aarlig Premie erstatte ham Tabet i Penge. Nord for Edingburg i Fifeshire har en Plogmand i aarlig Løn: Dmtrent 1000 Potter Melk og 100 Bismerpund Mel; desforuden nogle Poteter og andre mindre Slags Levnetsmidler samt 50 Spd. i Penge. Selv den ugifte Tjener har ved Hjælp af denne Lønningsmaade ikke vanskeligt for at besørge sit Kjøkken, og Husbonden slipper saaledes for at holde ham Kofst fra Gaardens Kjøkken. Paa de fleste Gaarde i Mellems- og Nordskotland indlogeres ugifte Mandstjenere 2 og 2 i et Værelse. Hver Dag uddeles Melken blandt dem, og hver Uge eller hver 14de Dag Havremel. Havremelsgød med Melk til paraderer i de nordlige Distrikter ofte 3 Gange daglig paa Bordet.

De Tjenere, som faar Kofst paa selve Gaarden, lever helt forskjelligt i Landets forskjellige Egne. Paa de store Korngaarde i Sydengland paastaar man at Arbeidsfolket har det meget knapt. Ofte har de kun Brød og Vand til Kveldsmad.

I de frugtbare Provindser midt i Landet lever Arbeideren langt anderledes. Til Frokost faar de varmt Drille, et Stykke Brød og Ost, og desforuden med sig ud paa Marken nok et Stykke Brød og Ost og en halv Pot Ale (sterkt M). Kl. 1 til Middag faar de en kraftigt Ret Flest, Dsse- eller Faarekjød samt Pudding og tyndt M

efter Behag. Kl. 7 spises Kveldsmaden, som bestaar af Melkevelling og et Stykke Brød og Ost. I Aftentiderne soies hertil endnu 1 Pot Ale om Dagen og naar Arbeidet er meget besverligt et ekstrast Stykke Smørbrød. I Nordengland lever Arbeidsfolket meget godt. Som Eksempel paa Kofholdet kan nevnes: Melk og Brød om Morgen, Kjødsuppe, Kjød og Brød om Middagen, Melkevelling og Brød om Aftenen — Alt tillavet og fremsat af Husbondens Kone eller Datter.

I Skotland faar Arbeideren gjerne Havremelretter flere Gange om Dagen og ved Kyfterne ogsaa Fisk. Historien om at den skotske Arbeider i enkelte Dele af Landet botinger sig ikke at faa Laks mere end 3 Gange om Ugen er vel mere betegnende end sand.

Foruden Kofst og Logi har det Arbeidsfolk, hvorom vi nu taler, fra 40—50 Spd. i aarlig Løn.

Alt overvejet er Arbeideren med Kofhold ikke saa vel aflagt som Arbeideren, der faar Naturalpræstationer; thi den sidste kan baade spise i sin Families Midte og kan leve som han vil. De fra Gaarden leverede Levnetsmidler kan ansettes til en 130 Spd., og kommer hertil en Kofødsel saa er Fordelen endnu større; thi en flink og husbolberist Kone kan alene af Koen udbringe 80—90 Spd. Saaledes kan en Arbeiders samlede Indtegt beløbe sig fra 180—200 Spd.

De her omtalte Lønner vedkommer Plogmændene og de Folk, som indtage en almindelig Stilling paa Gaarden.

Formanden derimod har fra 20—40 Spd. større Løn end Plogmændene. Han er selv i Almindelighed en forstændig, dygtig og rask Plogmand, som ved disse Egenstaber er anbetruet den vanskelige og som oftest ubehagelige Post at representere Husbonden ligeover for de øvrige Tjenere og Arbeidere.

Faarehyrden er ansvarlig i sit Embede og er saaledes heller ikke nogen almindelig Tjener. Han maa have seregent Kjendskab og Dygtighed i sit Fag. Der tilstaaes ham et extra Tilleg for Hundehold, og for at interessere ham i Hjordens Trivsel og Formerelse faar han i Tilleg 1 Ort for hvert Lam, der lever efter 1ste Juni, til hvilken Tid Lammene gjerne er 2 a 3 Maanedes. Ogsaa er det Brug at tillade Hyrden at holde egne Faar i Husbondens Flok, til et Antal af 5 paa Hundrede.

Naar en Husbond vil skaffe sig Aarstjenere, begiver han sig gjerne til nærmeste By paa den saakaldte Hyringsdag i hver Uge. Parterne slutter Afforden gjerne fra Paaste til Paaste og der pligtes paa begge Sider 40 Dages Opsigelse.

Indlandet.

Christiania. I Dødelsthingets Møde den 30te f. M. bifaldtes 1) Lovbeslutning om Bestyrelsen og Anvendelsen af Søladetkorpsets Fonds Midler; 2) besluttedes at ophæve Lov af 21de August 1848 om Afgift af Handelskreisende; 3) forkastedes en egl. Proposition til Lov om Ophævelse af Lægdsforholdet for Infanteriet og Fodartilleriet m. m.

I Mødet den 31te f. M. besluttedes en Lov om Sundhedskommissioner og om Foranstaltninger i Anledning af epidemiske og smitsomme Sygdomme. Derefter paabegyndtes Forhandlingerne angaaende en Lovbeslutning om Udskænkning af Øl og Vin.

— Valgkomiteen har indberettet til Stortinget, at Stortinget kan formodes at blive færdig med de vigtigste Forretninger omtrent i Midten af Mai Maaned.

— Lov om Søfarten er sanktioneret.

— Morgenbladet meddeler, at Stattholderfagen efter Forlydende har været under Forhandling i norsk Statsraad i Stockholm den 24de f. M. Sagen blev udsat; men dens endelige Afgjørelse kan nu ikke længere lade vente paa sig, da det efter de sidste Efterretninger fra Sverige er gaaet hurtigere end forudsat ved Fremlæggelse af Udkastet til Ständernes Skrivelse til Hs. Maj. Kongen, og Antagelsen af denne Skrivelse formentlig ikke vil støde paa usomode Vanskeligheder.

— Private Efterretninger bekræfte „Nstonsbladet“ Antydninger, om at der nu skal være en partiel Krise inden det svenske Ministerium i Anledning af Stattholderfagen.

Fra **Nisøer** berettes, at den stærke Fodermangel, der har vist sig i Landets forskjellige Trakter efter forrige Aars ringe Høavl, har ogsaa paa disse Kanter gjort sin Ret gjældende ved en forholdsvis ikke ringe Formindskelse i Kreaturholdet. I den sidste Tid har det knebet stygt for Mænge, og de forhaandenstående lange Udfigter til bar Mark og Bete for Kreaturerne vilde have gjort en yderligere Reduktion i Kreaturholdet nødvendig, hvis ikke Mangelen netop i den 11te Time var bleven afhjulpet. Dette er da, Gud ske Tak, ialfald for en Del skeet. Tænde af vore Trælshandlere — J. B. Prebensen, S. Bang og C. Sivertsen — have nemlig ordineret og i disse Dage faaet hjem fra Holland nogle Ladninger af denne Artikel, der finder rask Afsetning til 4 Spd. pr. Sk. B. — Isandhed en moderat Pris, efter hvad vi have seet noteret saavel østen som vestenfra, hvor Prisen har været angivet forskjellig — fra 5-lige op til 9 Spd. Skippundet.

Grimstad, 29de Marts. Hertil er nu kommen baade Hø og Havre; østerlandsk Hø skal være betalt med 8 Spd. og fransk Hø med 6 Spd. pr. Sk. B., Havre 3 Spd. pr. D.

Arendal, 27de Marts. Tilførselen af udenlandsk Hø har i den sidste Tid været betydelig, omkring 1000 Sk. B., men Prisen er endnu 4½ Spd.

— 24de Marts. Det norske Missionselskab har den 20de ds. udsendt fra Bergen over England til Afrika endel Medhjælpere derved, nemlig Smedleerarbejder Daniel Nielsen fra Bergen med Kone og 2 Børn, Melanikus Thor Christian Thorsen fra Bergen, Jomfru Anna Cathrine Ely fra Bergen (nærmest bestemt til Husjomfru hos Schreuder), Mursvend Georg Frederik Carlsen fra Christiania med Hustru og 1 Barn og endelig Smedleerarbejder Erik Ingebretsen fra Binger, ialt 7 Børne og 3 Børn.

Udkastet.

Sverige. Morgenbladet meddeler følgende Telegram. Ridderklub og Bøndestand antog igaar Præsternes allerede før af Borgerstanden vedtagne Skrivelse til Kongen. Skrivelsen indeholder paa den ene Side, at den Grundanskuffelse, hvorfra Unionens Stiftelse er udgaaet, ved Revisionen bør forblive urokket, og at de ny Unionsvilkaar bør affattes „utan intrång på“ noget Niges Selvstændighed, saaledes som denne er bestemt i Unionstraktaterne, og paa den anden Side, at Stattholderespørgsmaalet utvivlsomt bør behandles i den for unionelle Alligøunders Behandling fastsatte Form. Dog da Revisionen er foreslaaet, begjæres blot Udsættelse. For men før Skrivelsen er moderat.

Danmark. „Morning Herald“ beretter, at Danmark af Frygt for en Okkupation af det tydske Forbund staar i Begreb med at afslutte en Of- og Defensstraktat med Frankrig; det underhandler ligeledes med Sverige.

Tydskland. Man venter, at Storhertugen af Toskana vil lade udgaa en Protest herfra til Storsmagterne og en Proklamation til Toskanas Befolkning.

— Preussen 27de Marts. Underhandlingerne med England har faaet et heldigt Udfald, og man tror, at det vil komme til en Overenskomst, der vil være særdeles betryggende for Schweiz's Rettigheder.

England. London, 24de Marts. Nye Interpellationer i begge Huse angaaende Savoyen. Russeled vægrede sig for at fremlægge sin Brevveksling med Consey. Gladstone erklærede, at en Debat over Kinglake's Motion skulde føre til Krig. Roebuck fandt ikke Ord skarpe nok til at betegne sin Dadel over Napoleon paa Grund af Savoyens Indforlivelse.

— 26de Marts. I Underhuset ytrede Russeled sig alvorligt i Anledning af Høsemann's Interpellation mod den Uro og Belymring, som udsaaes ved Rigtet om snart en og snart en anden Gebetsforandring samt om Nødvendigheden af gensidig og respektfuld Grændser og Rettigheder. Keiser Napoleon havde givet Anledning til denne Motion.

— 27de Marts. I Underhuset har Lord Mansfield bevaeret Russeled's Tale med følgende Ytring: „Med stor Tilfredsstillelse har vi hørt, at England nu er vendt tilbage til en Politikk, som det aldrig burde have forladt.“

„Morning Herald“ antager, at der inden saa Uger vil være samlet en Stormagtskongres i London.

— 28de Marts. „Times“ erklærer, at det aldrig mere vil tro Keiser Napoleon paa hans Ord. Frankrig er ei længer Englands Bundsforvandt. „Daily News“ ytrer, at Forbundet mellem Frankrig og England er ophørt, dog indlader England sig ikke i Sammensværgelser med franske Kronprenter. I Underhuset har Kinglake lovet at tilbageholde sin Savoyer-Motion saalænge Ministeriet holder fast ved den af Russeled senest angivne Politikk.

„Morning-Post“ erklærer, at England har garanteret Schweiz's Neutralitet. Derfor vil ogsaa en Dpfordring fra Forbundsraadet erhøve et værdigt Svar fra Englands Side. „Times“ og „Daily News“ indeholde heftige Artikler mod Napoleon.

Frankrig, 24de Marts. „Constitutionel“ be-
retter, at Frankrig har besluttet at indskrænke sig til
at erkjende Modtagelsen af de Protester, der indlø-
ber mod Savoyens Indforlivelse, ligesom det var
Tilfældet, da Østerrig indlemmede Krakau.

— 26de Marts. Det er lykkedes at afholde Pa-
ven fra den store Banlysning over Piemont. Pa-
ven fordrer, at Franskmændene skal rømme Rom.
Den pavelige Hær skal besætte Rom, de neapolita-
niske Markerne og Umbrien.

— „Monitøren“ minder ligesom om, at Konfor-
datet forbyder, at nogen Bulle, Breve eller Dekret
fra det romerske Hof, uden Regjeringens Autorisa-
tion bliver modtaget, offentliggjort eller trykt.

Schweits 22de Marts. Forbundsraadet har
indkaldt Forbundsforbundsamlingen paa Grund af det sa-
voyiske Spørgsmaal.

— 24de Marts. Kommitter fra det nordlige
Savoyen har indsendt Protester til begge Monarkier
med Begjæring om en ny Afstemning og Tilslutning
til Schweits. Adresser og Deputationer er af-
sendte til Forbundsraadet for at forlange Ødsforbun-
dets Hjælp.

— Hertuginde af Parma, der opholder sig i
Zürich, har opfordret Dronningen af Spanien til
som Hoved for de spanske Bourboner at protestere
mod Parmas og Piazenzas Indforlivelse.

— 29de Marts. Forbundsraadet i Schweits for-
drer, at status quo skal opretholdes med Hensyn
til de neutraliserede Gebeter af Savoyen, at en Kon-
gress af alle dem, der garanterede Traktaterne af
1815, snarest muligt skal sammentrædes, og at
Schweits skal deltage deri.

Italien. Paven har lagt det store Kirkeban
paa Victor Emmanuel, som Ophavsmanden, Befor-
dreren, Hjælperen, Raadgiveren og Deltageren i
Dyrerret, Usurpationen og Invasionen i Kirkestaten.

— I Rom foresaldt den 22de Studenterdemon-
strationer til Værelse for Garibaldi og Annexionen.
Den Afstien foresaldt der Folkeopløb paa Korsøen.
40 Personer saaredes. Franske Patrolier rensede
Gaderne.

— 25de Marts. Farini er bleven Indenrigsmini-
ster, Kongen har udsædigt en Proklamation til
Centralitaliens Folk. Valgresultaterne er udmærkede
og Deltagelsen umaadelig. Cavour valgtes næsten
overalt. Sagens Stilling i Syditalien bliver be-
standig mere foruroligende.

— 26de Marts. Den officielle Tidning indehol-
der et Dekret om Toskanas Forvaltning. Prindsen
af Carignan er udsæet til Statholder og Øverstbefa-
lende tillands og tilbunds. Nicasoli bliver General-
guvernør. Emilien og Toskanas Armeer indfor-
lives med Sardinien.

— Man erfarer nu, at der hverken bliver en Mu-
nicipalafstemning eller en almindelig Afstemning i
Savoyen og Nizza; Turinerparlamentet skal afgjøre
det Hele.

— Den officielle turinske Tidning bringer Prind-
sen af Carignans Udnævnelse til Vicekongen i Tos-
kana, hvor han skal udøve den militære Myndighed.
Den civile udøves af Nicasoli, som er udnævnt til
Statholder. Victor Emmanuel har alligevel paa Ca-
vours Anmodning modtaget den savoyiske Deputa-

tion, men erklæret den, at Begivenhederne og Diplo-
mationen er stærkere end hans Villie.

— Cavaliere Nigra er nu definitivt udnævnt til
sardinisk Minister i Paris.

Spanien, 24de Marts. Underhandlingerne med
Marokko bliver frugtesløse og Krigsoperationerne er
atter paabegyndt. Fienden ventede i stærk Position.
Spaniernes Seier var fuldstændig. Marokkanerne
flygtede og modtog sin Leir. For Marschen til Tan-
ger synes der nu ikke at være nogen Hindring.

— 26de Marts. Den 23de foresaldt et stort Felt-
slag, i hvilket Spanierne erholdt en fuldstændig Seier.
Den 25de blev Fredspræliminariene undertegnede.

— Den 27de Marts. Marokko gaar ind paa
Alt, hvad Spanien fordrer.

Rusland, den 27de Marts. Der gaar et Rygte
om et Attentat paa Keiserens Liv. Sammensvær-
gelsens Marsjag siges at være Bondemanipulationen.

Gaard tilsalgs.

I Nærheden af Landbrugsskolen i Sandffjord
er en smuk odelsfri Gaard paa 9 Skylddaler, af
betydelig Udstrækning, let at forbedre og dyrke,
at erholde tilfjæds. — Paa Gaarden fødes 25
Storfaa, 4 Heste, 40 a 50 Faar, den ligger ved
Postveien, er for endel omgivet af Vand, hvori
findes ikke ubetydelig Ferskvandsfisk, hvortil Cieren
af denne Gaard har Udgang og Rettighed. —
Til Eiendommen horer en ikke ubetydelig Skov,
en god Havnegang og Udmærket. Et nyt enetages
Baaningshus er forrige Aar opsat. I Mangel
af Salg inden Mai Maanedes Udgang, kan Eien-
dommen strax erholdes til Forpagtning. Man
henvende sig til Landbrugsbestyrer Beer paa
Mo, Forde i Sandffjord, eller til Boghandler
C. Floor i Bergen, hos hvem nærmere Oplys-
ning meddeles.

Gaardsregnskab for den norske Bonde med et sammenhængende Saarigt Regnskab over navngivne Gaard

af
Schröder,
er udkommen.

Udenbys Subskribenter og Subskribentsamlere
anmodes om i betalte Breve at indsende Betalingen
for Bogen, 30 p , samt Postpostomkostninger,
forsaavidt den ei kan afleveres til Kommissjonerer
i Christiania. Det formeget Indbetalte tilbage-
sendes med Bogen.

Adresse: Schröder paa Boll i Berum.

Subskriptionen er standset og Bogladepriisen
36 p .

Følgeblad til Skilling-Magazinet.

Christiania.

Trykt og forlagt af W. C. Fabritius.